

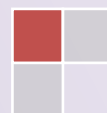
2023

*Збірник наукових статей за
матеріалами VIII Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ
СИСТЕМ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ
ЕКОНОМІКИ»
13 – 14 квітня 2023 р.**

Український державний університет науки і технологій
Кафедра управління фінансами,
облікової аналітики та моніторингу бізнесу
14.04.2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Інститут модернізації змісту освіти

Український державний університет науки і технологій

Українська інженерно-педагогічна академія

Національний авіаційний університет

Львівський національний університет природокористування

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Полтавський державний аграрний університет

Збірник наукових статей

*за матеріалами VIII Всеукраїнської науково-практичної
конференції*

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ»**

13-14 квітня 2023 р.

м. Дніпро

Лист ДНУ «ІМЗО» від 10.01.2023 №21/08-9

УДК 330.111.66:316.422

Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: Збірник наукових статей за матеріалами VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (13 – 14 квітня 2023 р.). – Дніпро: ІПБТ УДУНТ, 2023. – 157 с.

У збірнику містяться матеріали доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки» (13-14 квітня 2023 р.). Для науковців, викладачів, фахівців-практиків, студентів економічних спеціальностей

Програмний комітет конференції:

Божанова О.В., к.е.н., доцент, в.о. декана факультету економіки і менеджменту Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

Акімова Т.В., к.е.н., доцент, т.в.о. завідувача кафедри управління фінансами, облікової аналітики та моніторингу бізнесу Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

Бобиль В.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та психології Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

Прохорова В.В., д.е.н., професор, завідувачка кафедри економіки та менеджменту Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків

Ареф'єва О.В., д.е.н., професор, завідувачка кафедри економіки повітряного транспорту Національного авіаційного університету, м. Київ

Грицина О.В., к.е.н., доцент, завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування Львівського національного університету природокористування, м. Дубляни Львівської обл.

Пашкевич М.С., д.е.н., професор, завідувачка кафедри міжнародних відносин та аудиту НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

Канцедал Н.А., к.е.н., доцент, завідувачка кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету, м. Полтава

Мушнікова С.А., д.е.н., доцент, професор кафедри управління фінансами, облікової аналітики та моніторингу бізнесу Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

Зелікман В.Д., к.т.н., доцент, професор кафедри управління фінансами, облікової аналітики та моніторингу бізнесу Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

За додержання норм авторського права, достовірність наведених фактичних даних, посилань на джерела, імена та назви несе відповідальність автор матеріалів.

© Український державний університет науки і технологій, 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

<i>Аніщенко Л.О.</i> Використання сучасної теорії організації в соціально-економічному розвитку підприємства	7
<i>Бригіна С.І.</i> Перспективи розвитку готельно-ресторанної сфери в Україні	9
<i>Верховод І.С., Пилипенко К.А.</i> Соціальна сфера як основа соціального розвитку та повоєнного відновлення	12
<i>Грабчук О. М.</i> Теоретико-методологічні засади оцінки спрямованості розвитку соціально-економічних систем	14
<i>Диха М.В., Таранюк О.В.</i> Зовнішньоекономічна діяльність в умовах війни: окремі аспекти регулювання	15
<i>Ємець Є.В., Леонідов І.Л.</i> Європейська інтеграція національних виробників одиничних та дрібносерійних ливарних відливок: розширення експортних можливостей	18
<i>Ищук С.О., Созанський Л.Й.</i> Європейський досвід вибору напрямків смарт-спеціалізації (на прикладі Західнопоморського воєводства Польщі)	20
<i>Казьмір Л.П.</i> Теоретичні аспекти формування концептуальної моделі відновлення економіки України у повоєнний період	23
<i>Колодяжна Т.В., Левченко В.О.</i> Податки як інструмент сталого розвитку держави	25
<i>Федотова Т.А.</i> Сутність і проблематика визначення соціально-економічних систем.....	26
<i>Чобіток В.І., Слатьяникова А.І., Бурикін О.М.</i> Формування підходів до управління підприємством	29
<i>Шевяков О.В.</i> Психологічне забезпечення розвитку соціотехнічних систем діяльності фахівців в умовах трансформаційної економіки	31

СЕКЦІЯ 2. СУЧАСНІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

<i>Божанова О.В.</i> Чинники забезпечення економічної безпеки підприємств України	34
<i>Борщенко В.Ф., Кудрич І.О.</i> Науковий керівник: <i>Каличева Н.Є.</i> Розвиток підприємства: сучасні виклики та чинники забезпечення ефективності	35
<i>Вінниченко О.В.</i> Сутність фінансової стійкості банку, аналіз існуючих підходів	37
<i>Грицина О.В., Шолудько О.В., Кізяк Н.М.</i> Адаптація закордонного досвіду реформування пенсійних інститутів в Україні	39
<i>Давидов Є.О.</i> Науковий керівник: <i>проф. Оболенцева Л.В.</i> Управління економічною результативністю підприємств готельного-ресторанного бізнесу в умовах військового стану	41
<i>Зайцев Г., Заргарян Н.</i> Науковий керівник <i>Зайцева Л.О.</i> Управління фінансовою стійкістю підприємства	43
<i>Ігнашкіна Т.Б.</i> Порівняльний аналіз результатів оцінювання ринкової вартості підприємства різними методами	46
<i>Коледіна К.О.</i> Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства	49
<i>Крамаренко А.В.</i> Інструментарій оцінки ефективності управління персоналом в системі менеджменту підприємства	50
<i>Лега О.В., Яловега Л.В., Прийдак Т.Б.</i> Соціальне підприємництво: сутність, переваги, напрямки підтримки	53
<i>Мушнікова С.А., Слатьяникова В.І.</i> Форми фінансування державно-приватного партнерства в Україні	56
<i>Орел А.М.</i> Економічна оптимізація логістичних систем транспортного комплексу	58

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНЮВАННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА РІЗНИМИ МЕТОДАМИ

У сучасних умовах успішність функціонування того чи іншого господарюючого суб'єкта часто оцінюється не за показником прибутку, а за показником вартості бізнесу (підприємства, компанії). У цьому зв'язку актуальності набувають методичні питання такої оцінки. В Україні існує ціла низка законодавчо-правових актів, що регламентують різні боки оціночних процедур [1,2] та ін. Методичні аспекти оцінювання вартості бізнесу є предметом вивчення в різних дисциплінах економічного напрямку, що викладаються у вишах і представлені у відповідній навчально-методичній літературі [3] та ін. Ця проблема також продовжує бути предметом дослідження фахівців в цій галузі знань, публікацій ними своїх наукових здобутків у різних наукових джерелах [4,5] та ін.

Враховуючи це, автор не ставив перед собою завдання детально розглянути методичні підходи до оцінювання вартості підприємства. Надано лише загальну сутнісну характеристику основних методів, що вважаємо достатнім для проведення у подальших розділах оцінки вартості конкретного підприємства.

Залежно від стану та перспектив розвитку бізнесу розрахунок вартості компанії може ґрунтуватися на застосуванні 3-х груп підходів – майнового, дохідного, порівняльного. Кожна група представлена низкою конкретних методів. Майновий (витратний) підхід полягає у визначенні різниці між вартістю активів підприємства і вартістю його зобов'язань. Основні методи цього підходу: простий балансовий; чистих активів; нагромадження активів; метод вартості відтворення/заміщення; ліквідаційної вартості. Дохідний (результатний) підхід передбачає оцінку вартості об'єкта на засадах величини чистого потоку позитивних результатів від його використання. Основні методи дохідного підходу: дисконтування грошового потоку; прямої капіталізації; економічного прибутку (економічної доданої вартості); Едвардса-Белла-Ольсона. Порівняльний (аналоговий) підхід передбачає визначення вартості на базі зіставлення з аналогами, що вже були об'єктами ринкових угод. Основні методи порівняльного підходу: галузевих співвідношень; ринку капіталів; угод (продажів).

Для визначення вартості ПАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ» з групи майнових методів застосовано простий балансовий метод та метод нагромадження активів. У якості вихідної інформації прийнято фактичні баланси за декілька періодів [6]. Період, що взято для оцінювання цими методами, – 2018-2021 рр. У таблиці 1 наведено статті балансів, що необхідні для розрахунку вартості чистих активів, що й буде представляти вартість підприємства на певну дату.

Таблиця 1 – Розрахунок вартості ПАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ» за показником чистих активів, тис. грн

	На 13.12.				
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Активи	16269021	19077914	20704444	18518475	17777909
Зобов'язання	15484286	17954172	16027101	13842247	12461430
Розрахункова вартість чистих активів	784735	1113442	4677343	4676228	5316479

Усереднене значення вартості підприємства, розраховане за кожен аналізований рік, дорівнює, млн грн: 2018 р. – 949,0; 2019 р. – 2895,4; 2020 р. – 4676,7; 2021 р. – 4996,4.

Таким чином, за простим балансовим методом вартість ПАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ» протягом аналізованого періоду суттєво зростала (майже у 5,5 рази) і станом на кінець 2021 р. становила 5 316,5 млн грн, або в середньому за цей рік – 4996,4 млн грн. У середньому ж за 4 роки оцінена вартість дорівнює 3379,4 млн грн. Зазначимо, що цей метод є констатацією факту наявності певного

обсягу чистих активів станом на фактичні дати обраного періоду і не враховує перспективи розвитку компанії.

Для розрахунку вартості ПАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ» методом нагромадження активів, окрім даних балансів підприємства, використано інформацію щодо вартості окремих елементів необоротних активів (будівель, споруд, машин та обладнання тощо), представлену у Примітках до фінансової звітності [6]. Тобто кожна складова оцінена одним з різновидів майнового методу (у нашому випадку – простим балансовим методом). Вартість земельної ділянки не оцінюється, оскільки ділянка знаходиться в оренді. Результати розрахунку вартості підприємства даним методом такі (млн грн): 2018 р. – 1949,3; 2019 р. – 2249,2; 2020 р. – 4143,0; 2021 р. – 4561,5. Як бачимо, темп зростання ринкової вартості Товариства є досить суттєвим (зростання у 2,3 рази). Усереднена вартість підприємства за 4 років становить 3225,8 млн грн.

Серед групи дохідних (результатних) методів обрано метод прямої капіталізації, за яким вартість підприємства визначається за формулою:

$$V = D/K, \quad (1)$$

де V – вартість бізнес-компанії, розрахована з використанням методу прямої капіталізації;

D – показник, що характеризує результат діяльності і який прийнято для капіталізації;

K – ставка капіталізації.

В якості результативного показника (чисельник формули) прийнято показник ЕВІТДА (показник прибутку до амортизації, відсотків по кредитах та податку на прибуток). У формах офіційної фінансової та статистичної звітності ЕВІТДА не зазначається, але його можна вирахувати на основі форми 2 «Звіт про фінансові результати» наступним чином:

$ЕВІТДА = \text{Чистий прибуток} - \text{Дохід від участі в капіталі} - \text{Інші доходи} + \text{Фінансові витрати} + \text{Інші витрати} + \text{Податок на прибуток} - \text{Амортизація}.$

Ставка капіталізації розрахована за формулою:

$$K = d - I_{рез}, \quad (2)$$

де d – ставка дисконтування;

$I_{рез}$ – темп зміни (зростання або зниження) результативного показника.

Для визначення ставки дисконтування прийнято метод кумулятивної побудови, згідно з яким вона визначається за формулою:

$$d = d_{баз} + \sum_{i=0}^n r_i \quad (3)$$

де $d_{баз}$ – базова без ризикова ставка дисконту;

r_i – компенсація за індивідуальний (i -й) ризик;

n – кількість врахованих ризиків.

Безризикову ставку доходу прийнято на рівні ефективної дохідності до погашення облігацій внутрішніх державних позик України (ОВДП) зі строком погашення, порівняним з прогнозованим строком інвестування коштів в оцінюване підприємство. Що стосується визначення премії інвестора за ризик вкладення коштів у конкретне підприємство, то попередньо виділено 8 факторів ризику, по кожному з яких експертним методом визначено поправки у відсотковому виразі від 0 до 5 % (0 – мінімальний ризик, 5 – максимальний ризик).

Побудову прогнозу темпу зміни (зростання або зниження) показника ЕВІТДА здійснено на найближчі 3 роки з використанням середньорічного темпу зростання.

Оцінювання ринкової вартості підприємства за цим методом виконано за 2018-2020 рр. За 2021 р. воно не здійснювалося внаслідок негативного результату діяльності Товариства.

Показник ЕВІТДА за роками аналізованого періоду складав (млн грн): 2018 р. – 1523,7; 2019 р. – 3316,7; 2020 р. – 1797,7.

Безризикову ставку визначено за офіційними даними Міністерства фінансів України про дохідність облігацій внутрішніх державних позик України (7). Останню дату у звітному 2020 р., за якою є інформація в офіційних джерелах, будемо вважати й датою розміщення ОВДП. З

урахуванням 3-х річного строку прогнозування, термін погашення ОВДП – 2023 р. За таких умов рівень безризикової ставки $d_{\text{баз}} = 10,95\%$.

Усереднена сумарна премія за ризик за сукупністю 8 факторів, визначена із залученням 5 експертів, становить 24,4%. Ставка дисконтування за кумулятивним методом складе 35,35% (10,95+24,4).

Середньорічний темп зростання показника EBITDA, який буде враховано при розрахунку ставки капіталізації, визначено в цілому за фактичний період (3 роки) та прогнозований період (3 роки) на рівні 107,7%.

Ставка капіталізації, таким чином, буде дорівнювати 27,65% (35,35–7,7).

Таким чином ринкова вартість досліджуваного підприємства, визначена методом прямої капіталізації, становитиме 6501,6 млн грн (табл. 2).

Таблиця 2 – Оціночна вартість ПАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ» за методом капіталізації

Показники	Значення показника
Величина EBITDA для капіталізації (D), млн грн	1797,7
Ставка капіталізації (K), коеф.	0,2765
Вартість підприємства (B), млн грн	6501,6

За результатами розрахунків вартості бізнесу ПАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ» можна засвідчити наступне:

- вартість підприємства, оцінена дохідним підходом, перевищує вартість, для визначення якої застосовано майновий підхід. Різниця пояснюється тим, що у першому випадку, окрім фактичних значень результативного показника враховано і прогнозні дані, у другому – тільки фактичні;

- порівняння результатів розрахунку вартості за двома методами майнового підходу показує відносно невелику їх різницю;

- вибір методу, а отже й значення вартості, залежить, у першу чергу, від цілей оцінки.

Що стосується третьої групи методів, що передбачає використання порівняльного (аналогового) підходу, то з-за неможливості отримати з відкритих джерел необхідну вихідну інформацію щодо кількісної оцінки аналогічних підприємств, відсутності розвинутого фондового ринку більш-менш точна оцінка вартості компанії є майже неможливою. Орієнтовно ж її можна визначити, користуючись певним досвідом іноземних оцінювачів. Так, наприклад, якщо прийняти, що вартість промислового підприємства приблизно дорівнює 1,5-2,5 суми чистого прибутку і виробничих запасів, то у 2020 р. вона може знаходитись у межах 2,6-4,3 млрд грн.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Національного стандарту №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів»: постанова КМУ № 1655 від 29.11.2006 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Про затвердження Методики оцінки майна: постанова КМУ № 1891 від 10.12.2003 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 352 с.
4. Бачинська О.М. Підходи до визначення вартості підприємства. Науковий вісник: *Фінанси, банки, інвестиції*. 2015. № 4. С. 99-102.
5. Брезницька О.В. Сучасні методичні підходи до оцінки вартості підприємства. *Економіка, фінанси, право*. 2013. № 1. С. 3-8.
6. INTERPIPE NTRP. Офіційний сайт. Річна інформація емітента цінних паперів. URL: https://ntrp.interpipe.biz/ru/investors/rozakrutie_informacii/reg_inf_rich_zvit/
7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/ovdp-shho-perebuvajut-v-obigu>